

Metodický list

Migrace

Tento metodický vypracovala bc. Tereza Dubenská.

Úvod do migrace a etnicity

Již tisíce let se lidé přemísťují z jednoho místa na druhé, přecházejí hranice zemí, ve kterých buď zůstávají, nebo putují dál. Celá historie lidstva je tvořena migrací a i dnes najdete téměř v každé rodině někoho, koho se migrace týká.

Migrace zahrnuje **imigraci**, což je přistěhování **do** nějaké země, **emigraci**, což je vystěhování **ze** země, či o **reemigraci**, která zahrnuje vystěhování a následné navrácení. V dnešní době **globalizace** můžeme i tom, že migrant tvoří síť mezi novou zemí a zemí původu (to znamená, že například udržuje styky se svými příbuznými, kteří zůstali doma, nebo jiným způsobem ovlivňuje dění v zemi původu). Migrace (a migrant sám) a je tak vlastně „nahnárodní“. Tento koncept se nazývá **transnacionalismus**.

Migranti nemusí vždy překračovat hranice státu. Mohou se přesouvat pouze **uvnitř své země**, a i v tomto případě mluvíme o migraci. Můžeme také rozlišovat různé fáze migrace, jako je **rozhodování o migraci**, samotný **odchod a cesta a příchod**.

Migrace může mít mnoho podob. Někteří lidé migrují **dobrovolně**, protože je to v jejich zemi nebaví, chtějí se naučit něčemu novému a poznávat jiné kultury nebo najít novou práci, protože v jejich zemi původu není například dostatečné množství pracovních míst. Odejít mohou i studenti, když se rozhodnout studovat rok v zahraničí (viz např. na vysokých školách rozšířený program ERASMUS) i starší lidé, kteří se po důchodu odstěhují do jiné země za sluníčkem (např. lidé ze Skandinávie, kteří si kupují byty v oblasti Středozevního moře). Někteří lidé jsou ale naopak **nuceni** ze svých zemí odejít, protože mají „špatnou“ národnost, „špatné“ náboženství, „špatnou“ barvu kůže, „špatnou“ sexuální orientaci atd. Někteří odejdou, protože v jejich zemi není dostatek práce a oni mají hlad. Někteří se bojí politického systému a útlaku. A v současné době hodně lidí utíká před válkou.

Sociologie si všech těchto druhů/strategií migrace a rozmanitosti migrantů všímá. Snaží se také zahrnout všechny, kteří s mají s migrací co do činění. Migrace se totiž netýká pouze těch, kteří migrují, ale i těch, kteří se s migranty na jejich cestě setkávají, nebo těch, které zanechali doma. Spousta

rodičů kupříkladu migruje ze zemí, kde je chudoba a kde nemohou najít obživu, za prací do bohatších zemích. Svoje děti zanechají doma, dají je na výchovu jiným členům rodiny a jsou s nimi v kontaktu skrze moderní komunikační technologie – mobilní telefony, skype či jiné komunikátory. Tato konstelace vztahů je v sociologii migrace nazývána jako transnacionální rodičovství, tedy rodičovství praktikované přes hranice dvou či více států. Stejně tak se sociologie zabývá i dalšími generacemi migrantů, tedy dětmi a dalšími potomky migrantů (tzv. druhá generace migrantů). V České republice je v tomto ohledu nejčastěji ve výzkumném hledáčku zejména druhá generace vietnamských migrantů.

Sociologové studující migraci si všímají i toho, jaké mají migranti **náboženství**, které je důležitou součástí identity migranta. Navíc je migrace v některých případech podmíněna nábožensky (podívejme se například na Židy, kteří byli vyhnáni z Izraele). Při studiu se také díváme na **gender** migrujících, jelikož se může lišit prožívání migrace mezi muži a ženami. Je množství dalších konceptů, které ovlivňují to, jak migrace probíhá a jak ji lidé vnímají, a to například **věk**, **sociální třída** nebo třeba **etnicita** (příslušnost k etnické skupině nebo národu).

1. Praktické cvičení

Emigrace z komunistického Československa

Cíl:

- Na příkladu emigrace z komunistického Československa seznámit studenty s tématem migrace z různých úhlů pohledu.
- Ukázat spojitost sociologie s jinými disciplínami (v tomto případě s historií) a jinými tématy (gender, náboženství, příbuzenství, etnicity)
- Představit různé aktéry migrace (ženy, muže, děti...)
- Ukázat různé podoby migrace
- Vžít se do různých aktérů migrace
- Zamyslet se nad motivacemi, příčinami a důsledky migrace

2. Úvod do tématu v příkladu

Kvůli nástupu komunistického totalitního režimu v únoru 1948 se značná část populace Československa rozhodla uprchnout do zahraničí. Hranice byly ale uzavřeny, a možností, jak se dostat za hranice do svobodného světa moc nebylo. Pro mnohé byla jediná možnost útěk. Kdokoli to ale udělal, dopouštěl se zločinu. Stát se totiž obával, že každý emigrant se může spolčit s cizí mocí a podkopávat tak kořeny státu zvenčí.

Motivace měli různé. Někteří nesouhlasili s novým režimem, jiní se báli o vlastní život či kvůli svému buržoaznímu původu ztratili veškerý majetek, ztratili zaměstnání nebo byla jim odepřena možnost absolvování vysoké školy. Někdy se samozřejmě tyto důvody překrývaly. Kupříkladu migrace politická šla často ruku v ruce s migrací ekonomickou (například nemožnost soukromého podnikání a nemožnost profesního uplatnění).

A tak ze státu odcházeli jednotlivci i celé rodiny, ženy, děti i muži, a to takřka do celého světa. Nejpočetnější skupinou byli (k překvapení komunistické strany) dělníci a lidé vysokoškolsky vzdělaní. Československo za období vlády komunismus, tedy mezi lety 1948–1989, opustilo skoro půl milionů lidí. Počet uprchlíků ale nelze stanovit přesně, jelikož se ve většině případů jednalo o ilegální migraci, a tak se jedná o pouhé dohady. Podobně se odhaduje průměrný věk 23 let a převažující skupina mužů.

Přechody byly samozřejmě velmi rizikové, jelikož hranice byly přísně střeženy. Vznikaly ilegální převaděčské sítě. Stovkám lidí se přechod nepovedl, byli vzati do vazby či dokonce zabiti při přechodu.

Po zvládnutí náročné cesty utečence často nečekaly za hranicemi vlídné podmínky. Okolní země byly zbídačené válkou, nebyly připraveny na přísun uprchlíků, a jenom pomalu se rozjížděl systém pro přijímání uprchlíků. Většina utečenců skončila v uprchlických táborech, kde žádali o azyl a o emigraci do nějaké země. Někteří lidé strávili v uprchlických táborech i 2 roky.

Postupně se ale většina uprchlíků (ve většině mladí a silní lidé) dostali do kýžených destinací, sehnali si práci a začali nový život. V následujících aktivitách se seznámíme s příběhy takových lidí.

3. Aktivity

Aktivita A

Studenti jsou rozděleni do 4 skupin, přičemž každá skupina dostane ke zpracování jeden příběh (**příloha 1 až 4** – tyto přílohy je tedy třeba vytisknout). Aktivita by měla trvat 10-15 minut. Každá skupina si přečte příběh, odpoví na otázky, na závěr postupně skupinky převypráví příběh **vlastními slovy** ostatním skupinám a zahrnou i odpovědi na otázky.

Otázky jsou postaveny tak, že 1. otázka (a kromě posledního příběhu i 2. otázka) se dají najít v textu, tedy existuje na ně správná odpověď - ty se pak nacházejí v komentářích pro vyučující. Poslední otázka je taková, nad kterou jsou studenti nuceni se zamyslet, přičemž se snaží vžít do aktérů příběhu. Na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď, a tak může být jakákoli snaha o zamyšlení pochválena. A především u této otázky může vyučující vyzvat i ostatní studenty k vyjádření.

Níže se nachází komentáře k jednotlivým příběhům, které může vyučující využít poté, co jednotlivé skupiny splní svá zadání. Obsahují i správné odpovědi k otázkám.

Příběh 1. (příloha 1)

Na této ukázce vidíte, že migrace se netýká pouze těch, kteří migrují, ale i těch, kteří se s migranty na jejich cestě setkávají, nebo těch, které třeba zanechali doma. Aktéři v této situaci jsou tedy žena, která emigruje, její dcera, kterou zanechala doma, rodiče ženy a přátelé, kteří na ní čekají v Paříži, i rodina, která ji zaměstnává. (*otázka č.1*)

Dlouho se tvrdilo, že ženy jsou pouhá „zavazadla mužů“, co se pouze vezou migrací se svými muži. Statistiky ale ukazují, že ženy migrují ve stejné míře jako muži, ačkoli přetrvává stereotyp muže jako hlavního aktéra migrace. Tvrzení tedy nemusí být pravdivé. *(otázka č. 2)*

I dnes migrují miliony žen, aby zajistily dobrý život svým dětem. Značná část jich, stejně jako Petra v naší ukázce, zanechává své děti doma. Můžeme zde mluvit o novém typu mateřství, tzv. transnacionálním mateřství, které se vyznačuje právě tím, že funguje napříč hranicemi států. Kdo je a kdo není správná matka, není snadné říct. Dceru sice opustila, ale na druhou stranu se jí snaží zajistit lepší živobytí. *(otázka č. 3, otázka k zamyšlení)*

Příběh 2. (příloha 2)

V tomto příběhu může rozklíčovat jednotlivé fáze migrace, a sice rozhodování o migraci (z důvodu perzekuce kvůli víře), odchod a cesta (cesta pomocí převaděče a také tzv. screening – prověřování k udělení statusu politického uprchlíka) a příchod do USA *(otázka č.1)*

Motivace migrace je v tomto případě perzekuce kvůli jejich náboženství, které se pojilo i s perzekucí ekonomickou (nemožnost zaměstnání, studování na střední škole). Migrace politická (či náboženská) šla často ruku v ruce s migrací ekonomickou. Je tedy vidět, že jednotlivé druhy motivace se často překrývají. *(otázka č. 2)*

Migrace a náboženství jsou často propojené jevy. Je ale obtížné říct, jaký vliv má migrace na náboženství. Někteří považují migraci za teologizující zkušenost, tedy tvrdí, že díky tomu, že migrovali, se jejich víra posílila. V některých případech ale migranti, obklopeni jinou náboženskou skupinou přistoupí ke konverzi jako k prostředku integrace do společnosti. Například Romové migrující do Anglie často konvertují k letničním hnutím (odnož evangelické církve), aby se tak lépe zorientovali v nové společnosti a poznali v nové zemi přátele. *(otázka č. 3, otázka k zamyšlení)*

Příběh 3. (příloha 3)

Migrace je silný zážitek. Může mít silný vliv na vztahy v rodině a v našem případě to vedlo až k rozvodu (ačkoli faktory rozvodu mohou být i jiné). Důležité je si ale uvědomit, že migrace může přinést změnu v rodině. *(otázka č. 1)*

Dále na této ukázce vidíte, že se migrace nemusí týkat pouze těch, kteří skutečně migrují, ale i dalších generací migrantů. *(otázka č. 2)*

Ti pak mohou mít dvojí identitu, tedy Martin z naší ukázky se může cítit jako Čech i Švýcar zároveň. Ale jistě vždy záleží na jedinci. (*otázka č. 3, otázka k zamyšlení*)

Příběh 4. (příloha 4)

Lidé si nezdědka adoptují děti z jiných zemí a různými prostředky se je snaží začlenit do rodiny a do společnosti. Často je nejdůležitějším prostředkem jazyk. Stejně tak se Brownovi z našeho příběhu snažili především naučit Julinku angličtině. Stejně tak se učí různým tradicím, v tomto případě je Julinka učena, co si oblíkat, či například jak slavit Vánoce. (*otázka č. 1*)

Výlety do země původu dítěte také nejsou něčím výjimečným, ačkoli naopak fungují trochu paradoxně – dítě už často neumí jazyk své rodné země, nezná její kulturu, a proto se tam cítí jako cizinec. Je tedy možné, že po výletě do Československa se Julinka bude cítit ještě víc jako Britka a bude tak cizinkou ve „vlastní“ zemi. (*otázka č. 2, otázka k zamyšlení*)

Aktivita B

Podle časových možností může být tato aktivita brána jako aktivita v hodině, nebo jako domácí úkol (například zhlédnout video a napsat krátkou esej na téma *Sami jsme byli uprchlíci*).

Studenti zhlédnou video na:

<http://zpravy.aktualne.cz/domaci/take-cechoslovaci-byli-uprchlici-ukazuje-spot-uradu-osn-mini/r~89ebc98adb2811e59e52002590604f2e/>

Vyučující okomentuje video tímto: Jedná se o kampaň Úřadu OSN s názvem „Sami jsme byli uprchlíci, která v následujícím minutovém videu rekonstruuje útěk muže, který v osmdesátých letech přeletěl hranice Československa do Rakouska se svým tříletým synem, a to na rogalu, který sám postavil.

Následně vyučující položí otázky:

- 1) Co podle vás znamená motto videa „Sami jsme byli uprchlíci“?
(odpověď: Že české dějiny jsou také tvořeny migrací (imigrací či emigrací), a proto je můžeme připodobnit i k jiným migračním vlnám (kupříkladu k současné imigraci ze Sýrie, ale také k jiným politickým/ekonomickým migracím)

+ další otázky dle uvážení vyučujícího, kupříkladu:

- 2) Dokážete si představit, že se podobné příběhy (ty, na kterých jste pracovali, nebo ten, který jste viděli ve videu) stávají i dnes?
- 3) Znáte někoho, kdo emigroval z Československa za komunismu?

Shrnutí aktivit: Migrace z komunistického Československa

Během těchto aktivit se na příkladu migrace z komunistického Československa studenti učí různá témata, která spadají do sociologického pohledu na migraci. Aktivity zahrnují témata jako je gender, náboženství, etnicita či příbuzenství, čímž poukazují na to, že migrace je komplexní jev. Aktivity seznamují s různými typy aktérů (ti, kteří migrují, ti, kteří zůstali doma, a pod). Aktivity také učí rozpoznat jednotlivé fáze migrace (příprava na odchod, cesta, příchod). A to vše na příbězích, které jsou inspirované skutečnými lidmi.

4. Přílohy

Příloha 1

Zadání: Přečtěte si ve skupince příběh a společně odpovězte na otázky. Na závěr převyprávějte tento příběh vlastními slovy spolužákům, kteří dělali jiné cvičení. Přečtěte otázky a zodpovězte je.

Petra

Utekla jsem hned v březnu 1948. Nešlo to odkládat. Jinak by se to nepodařilo. Ale pro ni, pro moji dceru, by byl přechod moc nebezpečný.

Paříž by se jí líbila. Zkusím si tu vydělat nějaké peníze. Počkám, třeba bude přechod bezpečnější, pak pro ni pošlu. Drásá mi srdce, že jsem Marušku musela nechat u rodičů na Moravě.

Na nádraží v Paříži mě čekali přátelé, pomůžou mi se tu zabydlet. V Praze jsem měla vilu, žila jsem si nádherně. O vše jsem přišla. V Paříži žiju v nuzném bytě. S nuznými lidmi.

Dostala jsem práci. Starám se v jedné Pařížské rodině o děti. Jak moc mě bolí, že u sebe nemám svoji Marušku. Jak moc mě bolí, že mi jejich dcera moji Marušku připomíná. Ale musím se držet. Pro ni.

1) Vyjmenujte všechny aktéry migrace (lidi), kteří v předchozím úryvku vystupují.

2) Dříve se ženy, které migrovaly, považovaly za pouhé pasivní aktéry, takzvaná „zavazadla mužů“. Musí to být pravdivé tvrzení?

3) Jaký je váš názor na to, jakou matkou se Petra stala? Považujete ji za dobrou, nebo špatnou matku? Jak na vás působí fakt, že opustila vlastní děti, aby se starala o děti cizí?

Příloha 2

Zadání: Přečtěte si ve skupince příběh a společně odpovězte na otázky. Na závěr převyprávějte tento příběh vlastními slovy spolužákům, kteří dělali jiné cvičení. Přečtěte otázky a zodpovězte je.

Procházkovi

Jsme věřící rodina – já, můj muž Andrej a malá Hanička. Odešli jsme po roce 1968, protože to pro nás přestalo být únosné. Neustálé utlačování kvůli naší víře. Hanička by ani nemohla studovat na střední škole. Nedostali jsme práci odpovídající našemu vzdělání. Odešli jsme do USA, cestu jsme málem nepřežili. Pak s námi dělali několik rozhovorů, aby prý viděli, že nejsme zvědi nebo špioni či co.

Když jsme konečně dorazili, příchod nebyl přesně to, co jsme očekávali. Americký sen se nekonal. Nejdřív jsme bydleli v uprchlickém táboře. Dostali jsme ubytování v Brooklynu. Je tu obrovská komunita židů. Není snadné být katolíkem mezi lidmi, kteří věří v něco jiného. Zatím jsme ani nenašli žádný kostel, do kterého chodit. S prací je to podobně...

1) Jaké na tomto příběhu vidíme fáze migrace?

2) Jaká byla jejich motivace odchodu?

3) Může mít migrace vliv na víru? Myslíte si, že budou, obklopeni lidmi s jiným vyznáním, věřit víc, nebo míň? Nebo zůstane jejich víra nezměněna?

Příloha 3

Zadání: Přečtěte si ve skupince příběh a společně odpovězte na otázky. Na závěr převyprávějte tento příběh vlastními slovy spolužákům, kteří dělali jiné cvičení. Přečtěte otázky a zodpovězte je.

Martin

Jmenuju se Martin. A jsem Švýcar. Tedy vlastně jsem i Čech, mluvím česky, ačkoli dělám chyby, a moji rodiče jsou Češi. Odešli z Československa do Švýcarska, protože vystupovali proti režimu a báli se o svůj život. Oba jsou doktoři. Práci našli snadno. Já se už narodil tady, v malém městě nedaleko Bernu. Umím německy, chodím do švýcarské školy, všichni moji přátelé jsou Švýcaři. Rodiče se rozvedli. Chvilku po tom, co jsme sem přišli. Prostě to neunesli.

Studuji předposlední ročník medicíny. Rozhodl jsem se odejít na Erasmus do Brna. V Čechách jsem už několikrát byl, ale vždy jen na návštěvu. Teď tu budu poprvé bydlet, a to na celý rok. Jaké to asi bude?

1) Jaký vliv může mít migrace na vztahy v rodině? Co se stalo v našem případě?

2) Musí se migrace týkat pouze těch, kteří skutečně migrují? Jakým způsobem se může týkat i dalších migrací?

3) Jak se podle Vás bude Martin cítit v Čechách? Bude se tu cítit jako doma, nebo naopak jako cizinec? A jak to asi přijmou ostatní?

Příloha 4

Zadání: Přečtěte si ve skupince příběh a společně odpovězte na otázky. Na závěr převyprávějte tento příběh vlastními slovy spolužákům, kteří dělali jiné cvičení. Přečtěte otázky a zodpovězte je.

Brownovi

Jmenujeme se Brownovi a adoptovali jsme si holčičku z Československa. Její rodiče ji s sebou přivezli do Anglie, bohužel ale cestu nepřežili, a tak jsme se Julinky ujali. Je jí 5 let. Chvíli jí trvalo, než s námi začala komunikovat, alespoň základně. Učí se anglicky, a tak si snad brzy budeme lépe rozumět. Je také důležité, aby se začala oblíkat jako my. Učíme jí, co za pokrmy jíme, v kolik hodin pijeme čaj, jak slavíme Vánoce a jaká hudba se jí líbí, aby se tak mohla stát právoplatnou Britkou.

Až bude větší a až to bude možné, pojedeme s ní na výlet do Československa, aby poznala své kořeny, aby poznala zemi, ze které pochází. Jistě to pro ni bude silný zážitek.

1) Jakými prostředky se rodina Brownů snaží podle úryvku začlenit do britské společnosti?

2) Jak si myslíte, že se bude Julinka cítit, až přijede do třeba v 18 letech do míst, kde trávila prvních 5 let života? Bude se tam cítit jako doma, nebo naopak jako cizinka?

Závěr:

Migrace přináší spoustu změn. Není to pouhý pohyb lidí z jednoho místa na druhý, ale často jedná se o změnu života a pohledu na něj.

Musíme si také uvědomit, že migrant není pouhým migrantem, člověkem bez identity a příběhu, ale je to jedinec, který má nějaké pohlaví, gender, sexualitu, náboženství, etnicitu, sociální třídu a tak dále.

V závěru metodického listu se nachází tipy na další metodické listy a příručky na téma migrace.

Použitá literatura:

BONIFACIO, Glenda Tibe a Vivienne S. M. ANGELES „Introduction“ in BONIFACIO, Glenda Tibe a Vivienne S. M. ANGELES. (2010). *Gender, religion, and migration: pathways of integration*. Lanham, Md.: Lexington Books

ČELOVSKÝ, Bořivoj. (2004). *Uprchlíci po „Vítězném únoru“*. Šenov u Ostravy: Tilia

ČTK. *Také Čechoslováci byli uprchlíci a byli donuceni opustit vlast, ukazuje nový spot úřadu OSN* [online]. 2016 [cit. 2016-07-13]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/take-cechoslovaci-byli-uprchlici-ukazuje-spot-uradu-osn-mini/r~89ebc98adb2811e59e52002590604f2e/>

HONDAGNEU-SOTELO, P. (1999). „Gender and Immigration: A Retrospective and Introduction.“ In P. Hondagneu-Sotelo (ed.) *Gender and U.S. Immigration. Contemporary Trends*. California: University of California Press, s. 3–19.

HOWELL, SIGNE. (2003). “Kinning: the Creation of Life Trajectories in Transnational Adoptive Families.” *Journal of the Royal Anthropological Institute* 9: 465-484.

HONDAGNEU-SOTELO, P., E. Avila. (1997). „I'm here, but I'm there": The Meanings of Latina Transnational Motherhood. *Gender and Society* 11 (5): 548 – 571.

JEŘÁBEK, Vojtěch. (2005). *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce*. Brno : Stilus, 2005

POUSTA, Zdeněk. (2006). In ZEMAN, Zbyněk et al. ROZCHOD 1948: *Rozhovory s českými pouťorovými exulanty*. Praha: Universita Karlova v Praze – Ústav dějin a Archiv University Karlovy

VERTOVEC, Steve. (2000). *Religion and Diaspora*. Institute of Social & Cultural Anthropology University of Oxford. 27-29.září 2000.

Doporučená literatura

CEMPÍREK, Jan, PHAM THI Lan. (2009). *Bílejší kůň, žlutější drak*. Knižní klub (Román o Vietnamské dívce v Čechách. Je Češkou? Nebo Vietnamkou? Je její život v Čechách snadný nebo těžký, a to i přes to, že se zde narodila a mluví česky?)

JANKŮ, Kateřina. Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem v *Sociální studia*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 1/2006. S. 13–27.. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/?q=content/modern%C3%AD-migrace-st%C4%9Bhov%C3%A1n%C3%AD-se-zvl%C3%A1tn%C5%A1n%C3%ADm-v%C3%BDznamem>
(Co je to migrace a co znamená migrace v moderním světě?)

JARKOVSKÁ, Lucie. LIŠKOVÁ, Kateřina. OBROVSKÁ, Jana, SOURALOVÁ, Adéla. (2015). *Etnická rozmanitost ve škole. Stejnost v různosti*. 1. vyd. Praha: Portál. 256 s.
(Jaké je to mít ve škole příslušníky jiných etnických skupin? Jaký to má vliv na třídní kolektiv? Dozvíte se v knize kolektivu autorů z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně)

JAROŠOVÁ, EMMA. (1986). *Mezi starou a novou vlastí*. Hlas-voice (Kronika rakouského uprchlického tábora pro Československo, ve které autorka popisuje jeho nezaměnitelnou atmosféru)

KING, Russel. (2008) Atlas lidské migrace. Mladá fronta

(Srozumitelně napsaná kniha, která předkládá historii lidské migrace spolu s jejími podobami.)

MARADA Radim. Rodáci, odrodilci a adoptovaní. Sport v transnacionálních souvislostech v *Sociální studia*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 1/2009. S. 123–147. Dostupné z <http://socstudia.fss.muni.cz/?q=content/rod%C3%A1ci-odrodilci-adoptovan%C3%AD-sport-v-transnacion%C3%A1ln%C3%ADch-souvislostech>

(Článek pro všechny milovníky migrace a sportu – a to především fotbalu)

NEKORJAK, Michal. Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky v *Sociální studia*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 1/2006. S. 89–109. Dostupné z:

<http://socstudia.fss.muni.cz/?q=content/klientsk%C3%BD-syst%C3%A9m-ukrajinsk%C3%A1-pracovn%C3%AD-migrace-do-%C4%8Desk%C3%A9-republiky>

(Článek přibližující ukrajinsko-české vztahy pracovní migrace, samotné imigranty, klienty i mafii)

SOURALOVÁ, Adéla. Vietnamské rodiny a jejich české chůvy: Vzájemná závislost v péči o děti v *Sociální studia*. Katedra sociologie FSS MU, 3/2012. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/?q=content/vietnamsk%C3%A9-rodiny-jejich-%C4%8Desk%C3%A9-ch%C5%AFvy-vz%C3%A1jemn%C3%A1-z%C3%A1vislost-v-p%C3%A9%C4%8Di-o-d%C4%9Bti>

(Poutavý výzkum o vietnamských rodinách a českých "tetách" či "babičkách")

Další metodické listy a příručky

Chytřejší než oni. Dostupné z:

<http://www.myjsmetonevzdali.cz/getFile.aspx?itemID=145>

Khatar san? / Odkud jste? Jak slovenští Romové přišli do českých zemí za prací a co se dělo potom. <http://www.obcankari.cz/edukacni-material-khatar-san-odkud-jste-jak-slovensti-romove-prisli-do-ceskych-zemi-za-praci-co-se>

Kolik nás stojí imigranti. Lekce Ivy Petříkové z portálu Výchova k občanství. Dostupné z: <http://www.obcankari.cz/edukacni-material-kolik-nas-stoji-migranti>

Lidé v pohybu. Junák - český skaut a Na zemi. Dostupné z: <http://www.obcankari.cz/edukacni-material-lide-v-pohybu>

Migrace a vídeňský melting pot. Collegium Bohemicum. Dostupné z: <http://www.obcankari.cz/edukacni-material-migrace-vidensky-melting-pot>

Nejen čísla - o migraci a azylu v Evropě. Člověk v tísni
<http://www.obcankari.cz/edukacni-material-nejen-cisla-o-migraci-azylu-v-evrope>